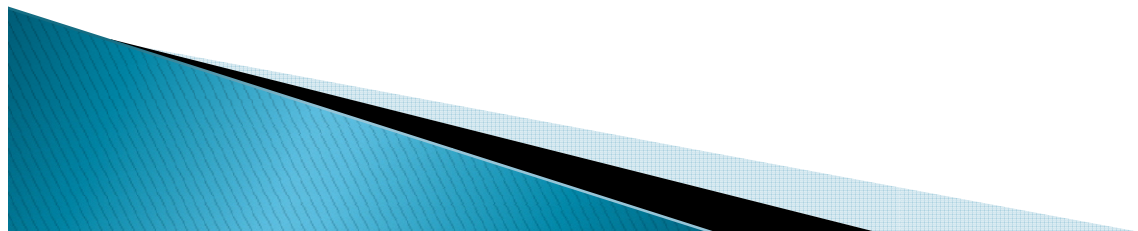

✓ معیارهای مرتبط با الگوی معماری و ساخت مسکن

معماری واحدهای مسکونی و سایر فضاهای فعالیتی در روستاها و نیز مصالح ساختمانی مورد استفاده در ساخت و سازها از شرایط محیطی محلی و نیز آگاهی‌های جامعه روستایی تأثیر می‌پذیرد. آشنایی جامعه روستایی با الگوهای معماری جدید در شهرها و گسترش علایق مبتنی بر فرهنگ زندگی شهری در روستاها می‌تواند الگوی معماری روستایی را از شکل بومی خارج سازد. با وجود این شناخت عوامل گوناگون مؤثر در معماری و خصوصیات مسکن روستایی می‌تواند واقعیات قابل توجهی را برای هدایت برنامه‌ریزی‌های طرح هادی روستایی در زمینه معماری و مسکن روستایی فراهم آورد.

✓ نقش باد در معماری مسکن

• باد یکی از عناصر اقلیمی موثر بر پلان ، جهت ، اجزاء و واحد مسکونی است. در اقلیم گرم و خشک ساخت بامهای گنبدی شکل عملکرد مناسبی در مواجهه با باد داشته و موجب کاهش دمای بام و درون خانه می شود.

• استفاده از بادگیر

• در اقلیم گرم و مرطوب واحدهای مسکونی دارای پلانی گسترده ، میاط مرکزی و نیمه درون گرا هستند و در جهت استفاده از باد مفید استقرار یافته اند سطح پنجره ها متوسط و شکل پنجره ها بلند و کشیده است (لافت)

• در اقلیم معتدل و مرطوب واحدهای مسکونی دارای پلانی فطی و گسترده و واحدهای مسکونی بعضاً دو طبقه می باشند بازشوها دارای سطح وسیع بوده و در مقابل یکدیگر قرار دارند .

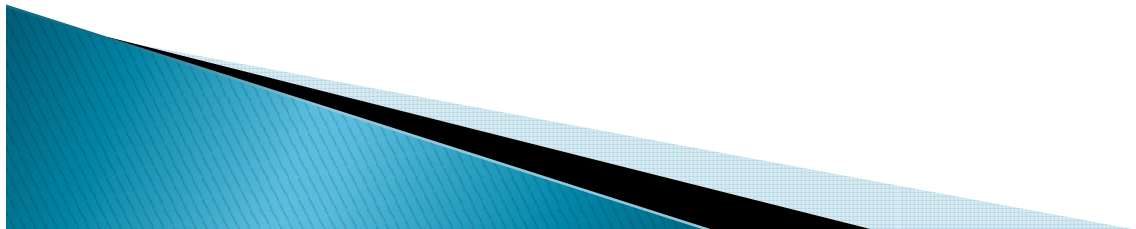
• در اقلیم سرد و کوهستانی واحدهای مسکونی با پلانی فشرده احداث می گردند و جهت استقرار واحدها جنوب شرقی تا جنوب غربی است.

✓تاثیر رطوبت و بارش در الگوی مسکن

✓اقلیم گرم و خشک و گرم و مرطوب: به دلیل کمی بارش نوع باه مسطح و ساختمان بدون واسطه یا بر روی کرسی با ارتفاعی کم ، روی زمین استقرار می یابد. برای جلوگیری از نفوذ باران ، دیوار و سقف خانه های قدیمی با کاهگل اندود است.

✓اقلیم معتدل و مرطوب (گیلان و مازندران): به دلیل وجود بارش و رطوبت بسیار زیاد دارای باه شیبدار است.

✓اقلیم سرد و کوهستانی (چهارمحال و بختیاری): باه واحدهای مسکونی مسطح است ساختمان روی پایه های سنگی و گلی قرار می گیرد.

✓تأثیر دما و تابش بر الگوی مسکن

✓اقلیم گرم و مرطوب(لافت-بوشهر): جهت استقرار واحد مسکونی جنوب تا جنوب شرقی است رنگ سطح خارجی روشن-سطح شیشه خور متوسط و الگوی اشغال سه جبهه و بعضا میاط مرکزی می باشد.

✓اقلیم معتدل و مرطوب: واحد مسکونی دارای اشغال کوشک-جهت استقرار ساختمان شرقی-غربی -سطح بازشوها نسبتا و مصالح مورد استفاده دارای ظرفیت حرارتی پایین است.

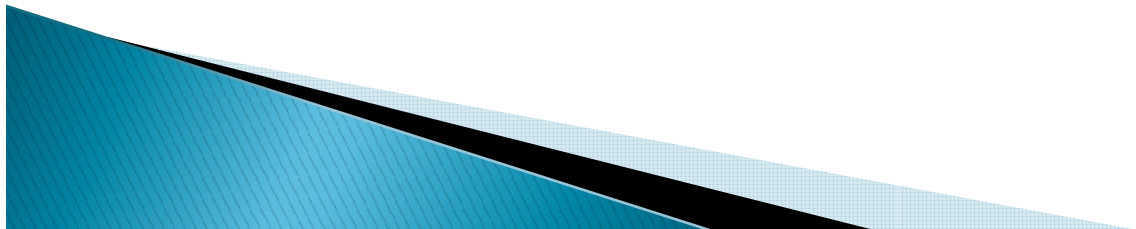
✓اقلیم سرد و کوهستانی(چهارمحال و بختیاری): الگوی اشغال میاط مرکزی و درونگرا و واحدهای مسکونی رو به جنوب است.

✓اقلیم گرم و خشک(فارس): واحدهای مسکونی در جهت جنوب غربی تا جنوب شرقی استقرار یافته اند.بخشهای تابستان نشین و زمستان نشین وجود دارد و از مصالح با ظرفیت حرارتی زیاد استفاده می شود

✓تأثیر نوع فعالیت و معیشت در الگوی مسکن

▶ در روستاهای اکثر ساختمانها در دو طبقه امداث شده اند که طبقه زیرین به دام و طبقه بالا به سکونت انسان اختصاص یافته است.

▶ در روستاهای چهارمحال و بختیاری عمده واحدهای مسکونی یک فضای دامی(طویله و یا انبار علوفه)در زیر طبقه سکونتی دارند. در روستاهای اخیر در واحدهای مسکونی متعلق به خانوارهای کشاورز طبقه پایین به انبار علوفه و ادوات کشاورزی اختصاص دارد.

✓ شیب زمین و مسکن

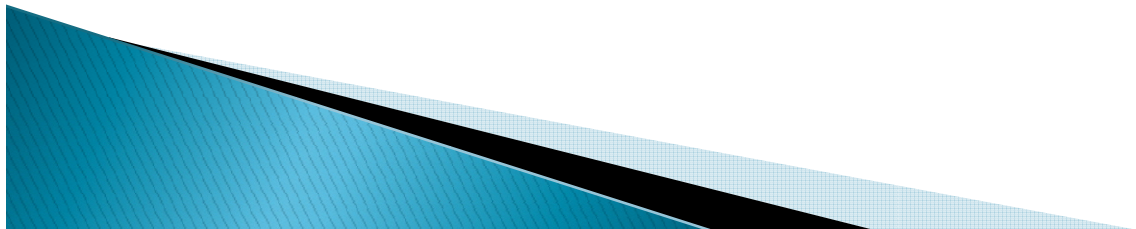
- ▶ در روستاهای پر شیب واحد های مسکونی در دو طبقه ساخته می شوند. شیب باعث کاهش اندازه قطعات تفکیکی می شود

✓ سنت سکونت والگوی مسکن

- ▶ سنت سکونت عشایری در روستاهای ترکمن نشین موجب شده که محدوده میاط واحدهای مسکونی مشخص نباشد.

✓ ایجاد فضای خصوصی با دیوارهای بلند

- ▶ دیوارهای واحد مسکونی یکی از ابزارهای ایجاد محرمیت است در روستایی در اذربایجان شرقی ارتفاع دیوار ۲ تا ۳ متر و در روستایی در یزد ۴ تا ۵ متر می باشد.

جدول شماره ۳- نتایج تأثیر گذاری عوامل محیطی، اجتماعی و اقتصادی در الگوی معماری مسکن

عوامل موثر	نتایج
عوامل طبیعی	• ساخت بادگیر برای استفاده از جریان باد در تلطیف هوای داخل ساختمان در مناطق گرم و خشک • جهت گیری واحدهای مسکونی به سمت بادهای مناسب و کوچک شدن یا حذف پنجره‌های رو به بادهای نامطلوب (توام باشن) در مناطق گرم و خشک • احداث خانه‌های دو طبقه برای استفاده بیشتر از جریان هوا در مناطق گرم و خشک • حذف پنجره‌های رو به بادهای سرد از ساختمان در مناطق کوهستانی
	• استفاده از مصالحی که نیازمند به مقاوم سازی در مقابل بارش نمی‌باشد (خشت و گل) در مناطق گرم و خشک • استفاده از ایوان یا پیش آمدگی بام برای محافظت از ورودی ساختمان در برابر باران • ساخت سقفهای شیبدار با پوشش سفالی، گاهی، حلبی و آریست در مناطق مرطوب • بلند کردن کف ساختمان از زمین برای جلوگیری از انتقال رطوبت زمین از طریق سنگ چینی پی ساختمان در مناطق کوهستانی • استفاده از سنگ، گل و خشت و گداهسی در ترکیب با چسب برای عایق کاری مناسب در مناطق کوهستانی • قرار دادن کف ساختمان بر روی پایه‌های سنگی یا گداهسی چینی پی ساختمان برای جلوگیری از نفوذ رطوبت زمین به ساختمان و عبور جریان هوا در مناطق مرطوب
	• استفاده از مصالح ساختمانی با رنگ روشن در پوشش دیوارها و پشت بام، برای کاهش جذب نور خورشید در مناطق گرم و خشک • استقرار واحدهای مسکونی در جهت جنوب غربی تا جنوب شرقی برای کاهش آفتابگیری در مناطق گرم و خشک • تفکیک واحدهای مسکونی به دو بخش تابستان نشین و زمستان نشین در مناطق گرم و خشک • قرار گیری اتاق هادر اطراف حیاط برای ایجاد سایه و کاهش دما در مناطق گرم و خشک • ساخت سقف های گنبدی برای مبارزه با گرمای بام • انقباض بافت کالبدی با کوچک شدن فضاهای سکونتی جهت جلوگیری از پرت حرارتی در مناطق کوهستانی • ساخت ساختمانهای دوطبقه با استقرار فضاهای زیستی خانواده در طبقه بالا و فضاهای زیست دام و انبار محصولات کشاورزی در طبقه زیر • با هدف جذب گرمای تولید شده در آغل • ساخت واحد مسکونی در میان حیاط در مناطق گرم و خشک • استقرار واحدهای مسکونی در جهات شرق - غرب برای آفتابگیری بیشتر در مناطق کوهستانی

	شیب	• استقرار واحدهای مسکونی در جهت شیب زمین • حذف یا کوچک شدن حیاط در واحدهای مسکونی ساخته شده بر روی شیب • ساخت واحدهای مسکونی دو طبقه در زمینهای شیب دار • گاهی مساحت قطعات تفکیکی واحدهای مسکونی در زمینهای شیب دار • ایجاد فضاهای دمی و یا انبار در طبقه زیرین به دلیل وجود شیب زیاد در اراضی غیر مسطح
	منابع آب آشامیدنی	• قرارگیری واحدهای مسکونی نزدیک مسیر آب (رودخانه، چشمه و قنات) به سمت آن
عوامل طبیعی	دریا	• قرارگیری واحدهای مسکونی حاشیه ساحل رو به سوی دریا

عوامل اجتماعی	مذهب	• جهت گیری واحدهای مسکونی به سمت قبله
	حفظ محریم	• احداث دیوارهای بلند و ایجاد هشتی در مسیر ورودی به منزل برای ایجاد حریم خصوصی
	الگوی خانواده	• افزایش تعداد افراد ساکن در واحد مسکونی به دلیل رواج الگوی خانواده گسترده
	سنت سکونت	• پراکندگی واحدهای مسکونی به دلیل وجود سنت جادر نشینی • پیروی از الگوها و طرح های سنتی و قدیمی در ساخت واحدهای مسکونی جدید

عوامل اجتماعی (فرا افتادیم)	شهرگرایی در روستا	• ساخت واحدهای مسکونی براساس الگو و طرح های مسکن شهری نظیر الگوی یک جبهه پر
عوامل اقتصادی	معیشت و درآمد	• تعدد فضاهای درون یک واحد مسکونی برای تامین نیازهای مرتبط با فعالیت خانوار شامل سکونت، کشاورزی و دامداری • افزایش وسعت قطعات تفکیکی در مواردی که خانوار ساکن به کشاورزی یا دامداری اشتغال دارند • بهبود کیفیت نما و افزایش تعداد طبقات واحدهای مسکونی در نتیجه افزایش درآمد خانوار و پایگاه اجتماعی خانوارها
	قیمت زمین	• کاهش مساحت قطعات تفکیکی در نتیجه بالا رفتن قیمت زمین و افزایش تعداد طبقات در واحدهای مسکونی در اثر افزایش بهای زمین
سایر عوامل	معايير اصلی	• جهت گیری واحدهای مسکونی به سمت معابر اصلی روستا
	ماشین آلات کشاورزی	• ایجاد فضاهایی برای نگهداری ماشین آلات کشاورزی در واحدهای مسکونی